

УДК 330.341.1:338.2:338.45:330.3
DOI: 10.31732/2663-2209-2025-78-365-372

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ, ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ, ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сергій Рожок

Аспірант кафедри управлінських технологій, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: Rozhok.SV@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2882-2658>

ANALYSIS OF INNOVATION, INVESTMENT PROCESSES, INVESTMENT AND INNOVATION SUPPORT OF ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

Serhii Rozhok

Postgraduate student of the Management Technologies Department, «KROK» University, Kyiv, Ukraine, e-mail: Rozhok.SV@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2882-2658>

Анотація. У статті проведено аналіз інноваційних, інвестиційних процесів, інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств в сучасних умовах.

Актуальність теми полягає у необхідності дослідження процесів інноваційного, інвестиційного забезпечення, оскільки впровадження інноваційної діяльності є неможливим без фінансування, основою якого є внутрішні та зовнішні інвестиції. Кошти вкладені в інновації, інноваційні розробки мають тривалий термін окупності та повернення і виступають внутрішніми чи зовнішніми інвестиціями, що вкладаються в інноваційну діяльність з метою отримання прибутку в майбутньому. Завдяки інвестиціям відбувається розробка та підготовка до впровадження у виробництво готового продукту, інноваційного процесу, технології. Все це обґрунтовує високу актуальність проведення аналізу процесів інноваційного, інвестиційного забезпечення, підприємств в сучасних умовах розвитку.

Мета статті полягає у проведенні дослідження та аналізу інноваційних, інвестиційних процесів, інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств в сучасних умовах. Методологічною основою дослідження стали методи аналізу та синтезу, спостереження, порівняння; системний, ресурсний, історичний, комплексний, логічно-діалектичний методологічні підходи.

Отримані наукові результати полягають у тому, що досліджуючи інвестиційні, інноваційні процеси в сучасній економіці, функціонуванні підприємств загалом та суб'єктів господарювання виявлено загальні тенденції та динаміку їх зміни. Проведений аналіз інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності дав можливість виявити певну невідповідність фактичних обсягів та структури інвестицій за цим напрямом тим фактичним потребам, які є та мають бути реалізовані для досягнення результатів та зростання продуктивності інноваційної, науково-технічної сфери. Невідповідність капітальних інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності, відсутність збалансування реальних потреб цієї сфери та врахування існуючих в світі, в світовому науково-технічному середовищі тенденцій та трендів призводить до зменшення ефективності чи її відсутності реальних результатів від інвестування коштів, що не відповідає фінансовим очікуванням інвесторів та не сприяє зростання обсягів інвестування в цю сферу, розширенню кола фактичних та потенційних інвесторів.

Перспективи подальших досліджень полягають у доцільності подальшого вивчення процесів інвестиційного інноваційного забезпечення з метою виявлення складових та структури інноваційного потенціалу та інвестиційного середовища здійснення інноваційної інвестиційної діяльності підприємств та пошуку можливостей перспективних напрямів зміцнення цього потенціалу та активування інноваційної діяльності підприємств в поточній діяльності та в майбутньому.

Ключові слова: управління, інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційне забезпечення, підприємства сфери інформаційних технологій, управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 2, бібл.: 14

Summary. The article analyzes innovation, investment processes, investment and innovation support of enterprises in modern conditions.

The relevance of the topic lies in the need to study the processes of innovation, investment support, since the introduction of innovation activity is impossible without financing, the basis of which is internal and external investments. development and preparation for the introduction of the finished product, innovation process, technology into production. All this justifies the high relevance of the analysis of the processes of innovation, investment support, enterprises in modern conditions of development.

The purpose of the article is to conduct research and analysis of innovation, investment processes, investment and innovation support of enterprises in modern conditions. The methodological basis of the study was the methods of

analysis and synthesis, observation, comparison; systemic, resource, historical, complex, logical-dialectical methodological approaches.

The scientific results obtained consist in the fact that studying investment, innovation processes in the modern economy, the functioning of enterprises in general and business entities, general trends and dynamics of their change have been revealed. The analysis of investments in the field of professional, scientific and technical activities made it possible to identify a certain discrepancy between the actual volumes and structure of investments in this direction and the actual needs that are and should be realized for achievement of results and productivity growth in the innovative, scientific and technical sphere. The discrepancy between capital investments in the field of professional, scientific and technical activities, the lack of balancing the real needs of this area and taking into account the trends and trends existing in the world, in the world scientific and technical environment, leads to a decrease in efficiency or lack of real results from investing funds, which does not meet the financial expectations of investors and does not contribute to the growth of investment volumes in this area, expanding the range of actual and potential Investors.

Prospects for further research lie in the expediency of further study of the processes of investment innovation provision in order to identify the components and structure of innovation potential and investment environment for the implementation of innovative investment activities of enterprises and search for opportunities for promising directions to strengthen this potential and activate innovation activity of enterprises in current activities and in the future.

Keywords: management, investments, innovations, investment and innovation support, enterprises in the field of information technology, management of investment and innovation support

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 2, bibl.: 14

Постановка проблеми. Впровадження інноваційної діяльності є неможливим без фінансування, основою якого є внутрішні та зовнішні інвестиції. Кошти вкладені в інновації, інноваційні розробки мають тривалий термін окупності та повернення і виступають внутрішніми чи зовнішніми інвестиціями, що вкладаються в інноваційну діяльність (в тому числі в її перший етап - проведення наукових досліджень та розробок) з метою отримання прибутку в майбутньому.

Структура витрат на наукові дослідження та розробки включає витрати на проведення фундаментальних наукових досліджень, пов'язаних із створенням наукових знань та наукових винаходів, що мають фундаментально основоположне значення як для науки загалом, так і для конкретних прикладних сфер застосування, зокрема; прикладних наукових досліджень, спрямованих на відкриття в конкретній галузі і сфері діяльності, інноваційних технологій, що призначені для конкретної сфери застосування чи продукту, інновацій; витрат на науково-технічні та експериментальні розробки, завдяки яким відбувається розробка та підготовка до впровадження у виробництво продукту, інноваційного процесу, технології. Все це обґрунтовує високу актуальність проведення аналізу процесів інноваційного, інвестиційного забезпечення,

підприємств в тому числі сфери інформаційних технологій в сучасних умовах розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичні та науково-прикладні аспекти процесів інноваційного, інвестиційного забезпечення, підприємств висвітлені у працях багатьох науковців.

Інвестиції, як капітал мають стратегічне значення для інноваційної активності підприємств, без яких створення та впровадження інновацій фізично неможливо (Федоренко, 2001). Як економічна категорія інвестиції є основним ресурсом формування виробничих потужностей; основою зміцнення економічного і ресурсного потенціалу; інтегратором активного розвитку та акселератором змін; інструментом, із застосуванням якого підприємство спроможне досягнути поставлених стратегічних цілей (Краус, 2019).

За визначенням Л. Борщ (2008) інвестиціями є економічні ресурси, які забезпечують зростання суспільного капіталу як економічного, виробничого так і інвестування в людський капітал.

У дослідженні О. Ткачук & Н. Германюк (2020) інвестиції виступають капіталом, який спрямовується в різні об'єкти діяльності з ціллю отримання прибутку чи інших результатів, і таким чином забезпечується стратегічний

розвиток підприємства. За визначенням, приведеним в дослідженнях В. Федоренко (2004) інвестиції є вкладенням капіталу з метою його зростання, при цьому обсяги такого зростання відповідні інвестиційним ризикам, пов'язаним з інфляцією, зменшенням прибутковості капіталовкладень та впливу інших факторів.

В дослідженнях науковців визначаються декілька основних підходів до розуміння інновацій. За дослідженням Ю. Лаврової (2012) інновації визначаються як результат інноваційної діяльності. За цим підходом інноваціями є розроблений новий продукт чи послуга, технологія, створене обладнання чи удосконалений процес, які мають радикально якісно нову, чи покращену якість, ознаки і є принципово новими.

На думку В. Волощук (2020) особливої уваги, потребує здійснення оцінювання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Науковці О. Сумець & Є. Ігнатова (2010) визначають інновації як процес. Таким чином, інновації являють собою розробку нових інноваційних технологій, продуктів, так і їх впровадження, подальшу комерціалізацію, реалізацію. Вивчаючи управління інвестиціями та інноваціями Ю. Вітковський (2019) зосереджує увагу на прийомах та підходах, які застосовують для управління розвитком підприємства.

У працях А. Пересади, О. Смірнова, С. Онікієнко & О. Ляхова (2001) підкреслюється сутність та значення інноваційних інвестицій як інвестування у створення та впровадження інновацій. При цьому автори наголошують на тому, що в стабільному сталому економічному середовищі уся інвестиційна активність забезпечуватиме інноваційний розвиток, проте в

умовах кризи інвестицій можуть бути спрямованими на відновлення та підтримку роботи виробництв.

В дослідженнях науковців складовими системи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств виступають інвестиційне середовище, що є сукупністю факторів, які впливають на інвестиційну діяльність (Музиченко, 2014; Озерчук, 2015).

Загалом, незважаючи на представлені праці та дослідження науковців питання дослідження та аналізу інноваційних, інвестиційних процесів, інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств в сучасних умовах є актуальним для подальших наукових досліджень.

Формулювання мети і методів дослідження, що розглядається. Мета статті полягає у проведенні дослідження та аналізу інноваційних, інвестиційних процесів, інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств в сучасних умовах. З метою проведення дослідження було застосовано методи наукового пізнання: аналізу та синтезу, спостереження, абстрагування, декомпозиції, порівняння; системний підхід; процесний, комплексний, функціональний та еволюційно-синергетичний методологічні підходи, а також логічно-діалектичний підхід.

Виклад основного матеріалу. Аналіз витрат здійснених на проведення наукових досліджень та розробок і динаміки їх зміни протягом 2010-2023 рр. дають можливість виявити активність, з якою здійснювалися інновації та загальний обсяг фінансування, яке виділялося на проведення наукових робіт як за окремими етапами наукових досліджень так і загалом та дає можливість дослідити частку витрат на наукові дослідження у ВВП країни (табл.1.).

Таблиця 1

Витрати на наукові дослідження і розробки за видами робіт 2010-2023 рр.

Роки	Витрати на наукові дослідження і розробки - усього, млн. грн	У тому числі						Частка витрат на наукові дослідження і розробки у ВВП, %
		фундаментальні наукові дослідження		прикладні наукові дослідження		науково-технічні (експериментальні) розробки		
		млн грн	у % до загального обсягу витрат на НДР	Млн. грн	у % до загального обсягу витрат на НДР	млн грн	у % до загального обсягу витрат на НДР	
2010	8107,1	2175,0	26,8	1589,4	19,6	4342,7	53,6	0,75
2011	8513,4	2200,8	25,9	1813,9	21,3	4498,7	52,8	0,65
2012	9419,9	2615,3	27,8	2023,2	21,5	4781,4	50,7	0,67
2013	10248,5	2698,2	26,3	2061,4	20,1	5488,9	53,6	0,70
2014	9487,5	2452,0	25,9	1882,7	19,8	5152,8	54,3	0,60
2015	11003,6	2460,2	22,4	1960,6	17,8	6582,8	59,8	0,55
2016	11530,7	2225,7	19,3	2561,2	22,2	6743,8	58,5	0,48
2017	13379,3	2924,5	21,9	3163,2	23,6	7291,6	54,5	0,45
2018	16773,7	3756,5	22,4	3568,3	21,3	9448,9	56,3	0,47
2019	17254,6	3740,4	21,7	3635,7	21,1	9878,5	57,2	0,43
2020	17022,4	4259,0	25,0	3971,4	23,3	8792,1	51,7	0,41
2021	20973,8	5163,7	24,6	4821,3	23,0	10988,8	52,4	0,38
2022	17117,8	4081,3	23,8	4827,6	28,2	8208,9	48,0	0,33
2023	21348,1	4424,4	20,7	6348,4	29,7	10575,3	49,6	0,33

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби статистики України

Так, загальний обсяг витрат на наукові дослідження та розробки станом на 2010 р. становив 81207,1 млн. грн., а частка цих витрат в ВВП країни 2010 р. становила 0,75%. Протягом 2010-2023 рр. загальні обсяги витрат на наукові дослідження та розробки поступово зростали і станом на 2023 р. досягнули 21348,1 млн. грн. При цьому, частка витрат на наукові дослідження та розробки у валовому внутрішньому продукті України в період 2010-2023 рр. невпинно зменшувалася і у 2022-2023 рр. становила 0,33% від ВВП. Наведені дані свідчать про низьку активність у фінансуванні наукових досліджень та розробок, що не відповідає

реальним потребам економіки, загальним тенденціям техніко-технологічного розвитку та є значно меншим, ніж у країн Європейського Союзу. Відповідно, низький недостатній рівень фінансування не забезпечує можливості до проведенням необхідного обсягу розробок, проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, створення інновацій, що в цілому не забезпечує необхідного рівня інноваційної активності, інноваційного розвитку підприємств.

Так, станом на 2010 р. загальний обсяг витрат на проведення фундаментальних наукових досліджень загалом становив 2175 млн грн, а їх частка

в загальному обсязі витрат на наукові дослідження та розробки становила 26,8%. Протягом 2010-2023 рр. щорічна сума витрат зростала до 4424,4 млн. грн. станом на 2023 р., проте частка витрат на фундаментальні наукові дослідження в загальному обсязі витрат щорічно зменшувалася, і станом на 2023 р. становила 20,7% в загальному обсязі витрат на дослідження та розробки.

Аналіз витрат на проведення прикладних наукових досліджень за період 2010-2023 рр. свідчить про зростання обсягу та частки цих витрат в загальній сумі витрат на наукові розробки та дослідження з 1589,4 млн грн у 2010 р., що становило 19,6% від загального обсягу до 6348,4 млн грн, що становить 29,7% загальних витрат на дослідження та розробки. Динаміка зростання обсягів витрат на прикладні дослідження пов'язані в першу чергу із зростанням активності підприємницького сектору, підприємств у впровадженні нових інноваційних процесів, технологій, модернізації існуючих виробничих потужностей завдяки зацікавленості впровадження прикладних наукових досліджень в операційній виробничій діяльності. Також, слід зазначити, що термін окупності витрат інвестицій, пов'язаних з прикладними дослідженнями є значно менший, ніж фундаментальних, а результат здійснення таких досліджень та отримання необхідних інноваційних розробок, технологій більш конкретний та пов'язаний із предметною сферою виробництва. В сучасних умовах значна частина прикладних наукових досліджень пов'язані із цифровізацією та впровадженням цифрових технологій в різних сферах функціонування підприємства: виробництві, управлінні,

логістиці, просуванні та реалізації продукції.

Обсяг витрат на науково-технічні експериментальні розробки є одним із найбільших. Так, станом на 2010 р. обсяг цих витрат становив 4342,7 млн. грн, а частка – 53,6% від загального обсягу витрат на дослідження та розробки. Протягом 2010-2023 рр. частка цих витрат в загальному обсязі витрат зазнала певних коливань та змін. Так, у період 2015-2016 рр. вона зросла та охоплювала 58,5-59,8 % від загального обсягу витрат, а у 2019 р. становила 57,2% від загального обсягу витрат на розробки та дослідження. Протягом 2018-2023 рр. сума витрат на проведення науково-технічних, експериментальних розробок зросла, порівняно із 2016 р. на 57% і становила у 2023 р. 10575,3 млн. грн, проте частка у загальному обсязі зменшилася. Такий перерозподіл часток відбувався в тому числі і внаслідок зростання частки прикладних наукових досліджень в загальній сукупності витрат на проведення наукових досліджень та розробок. Загалом, слід зазначити, що в структурі витрат відбулися позитивні зміни, пов'язані із зростанням частки прикладних наукових досліджень та відповідно зменшення в загальному обсязі витрат, частки витрат на науково-технічні та прикладні розробки, оскільки прикладні наукові дослідження пов'язані безпосередньо із створенням нових продуктів та технологій, впровадженням базових радикальних інновацій і відповідно поглибленнях процесів технологічного оновлення та інновації вітчизняних підприємств.

Аналіз показників витрат на наукові дослідження та розробки за джерелами фінансування представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Показники витрат на наукові дослідження та розробки за джерелами фінансування, тис грн.

Показники/рік	2021	2022	2023
Витрати на наукові дослідження і розробки, всього, тис. грн	20973775,2	17117836,2	21348062,6

Продовження Таблиці 2

Власних коштів, тис. грн	4036189,4	1676681,9	5938401,1
У %	19,24%	9,79%	27,82%
Коштів організацій державного сектору	9708493,1	11399508,1	9208541,8
У %	46,29%	66,59%	43,14%
у тому числі: коштів державного бюджету	8630127,8	10994937,3	8005500,9
У %	41,15%	64,23%	37,50%
Коштів організацій підприємницького сектору	2924369,5	2013630,7	2455450,4
У %	13,94%	11,76%	11,50%
Коштів організацій сектору вищої освіти	11121,6	0	25452
У %	0,05%	0,00%	0,12%
Коштів приватних некомерційних організацій	3437,3	0	3954,9
У %	0,02%	0,00%	0,02%
Коштів іноземних джерел	4137160,1	1842035,2	3505534,8
У %	19,73%	10,76%	16,42%
Коштів інших	153004,2	112469,3	210727,6
У %	0,73%	0,66%	0,99%

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби статистики України

Досліджуючи джерела, з яких відбувалося фінансування витрат на наукові дослідження та розробки за період 2021 - 2023 рр. слід зазначити, що основним джерелом були кошти організацій державного сектору, в тому числі кошти державного бюджету. Так, у 2021 р. за кошти державного бюджету було профінансовано 41,1% всіх проведених наукових досліджень та розробок на суму 8630127,8 тис. грн., у 2022 р. частка коштів державного бюджету у фінансуванні витрат на наукові дослідження та розробки зросла до рекордних 64,23% на суму 10994937,3 тис. грн., а загальний обсяг фінансування наукових досліджень за кошти організацій державного сектору становив 11399508,1 тис. грн, або 66,59% від загального обсягу фінансування. У 2023 р. сума фінансування організацій державного сектору зменшилась порівняно із 2022 р. на 17% до 9208541,8 тис. грн., а частка цих витрат в загальному обсязі фінансування становила 43,14%. Слід зазначити, що станом на 2023 р. сам обсяг фінансування зріс порівняно із 2021 р. на 1,7% та становив 21348062,6 тис. грн. Другим за обсягами витрат джерелом фінансування наукових досліджень та розробок є власні кошти підприємств.

Результати проведеного аналізу дають можливість констатувати, що основним суб'єктом в здійсненні фінансування науково-дослідних розробок в Україні станом на 2023 р. є держава, частка витрат якої на проведення наукових досліджень становить 9208541,8 тис. грн., або 43,14%; підприємства всіх форм власності, що здійснюють фінансування власних науково-дослідних розробок в межах забезпечення реалізації прийнятих корпоративних стратегій інноваційного розвитку, частка яких в загальному обсязі витрат складає 27,82%, а сума 5938401,1 тис. грн.; іноземні інвестори, за рахунок яких було профінансовано наукових досліджень та розробок на суму 3505534,8 тис. грн. з часткою 16,42% в загальному обсязі витрат та інші учасники. Частка внутрішнього підприємницького інвестиційного середовища в фінансуванні витрат на наукові дослідження та розробки є незначною та станом на 2023 р. складала 2455450,4 тис. грн. або 11,5% від загального обсягу витрат.

Висновки. В статті проведено аналіз інноваційних, інвестиційних процесів, інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств в сучасних умовах.

Загалом, проведений аналіз інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності дав можливість виявити певну невідповідність фактичних обсягів та структури інвестицій за цим напрямом тим фактичним потребам, які є та мають бути реалізовані для досягнення результатів та зростання продуктивності інноваційної, науково-технічної сфери. Невідповідність капітальних інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності, відсутність збалансування реальних потреб цієї сфери та врахування існуючих в світі, в світовому науково-технічному середовищі тенденцій та трендів призводить до зменшення ефективності чи й відсутності реальних результатів від інвестування коштів, що не відповідає фінансовим очікуванням інвесторів та не сприяє зростання обсягів інвестування в цю сферу та розширенню кола фактичних та потенційних інвесторів.

Так, оскільки мова йде про сферу інновацій, де основним ресурсом який забезпечує результати діяльності є люди, працівники та їх інтелектуальний капітал, знання, а в сучасних умовах сучасне програмне забезпечення та техніка – прилади, лабораторне обладнання, обладнання для впровадження розробок та експериментів, логічно було б припустити, що основні обсяги інвестицій мають спрямовуватися на збільшення обсягів нематеріальних активів з отриманням відповідних патентів, технологій на придбання програмного забезпечення,

необхідного для здійснення та покращення якості досліджень, а також для придбання машин та обладнання, комп'ютерної техніки, лабораторних приладів, необхідного для проведення розробок та експериментів на відповідному вимогам часу технологічному рівні. Натомість, домінуючою складовою в структурі капітальних інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності є будівництво та перебудова будівель, частка яких в загальному обсязі капітальних інвестицій в цю сферу складає від 50 до 70%. Тоді як частка капітальних інвестицій в нематеріальні активи складала від 4 до 7% та мала лише окремі сплески активності інвестування в нематеріальних активи у 2020 р. на рівні 12,85% та у 2022 р. на 10,97% від загального обсягу капітальних інвестицій в сферу професійної, наукової та технічної діяльності.

Загалом, стан інноваційної діяльності в країні значною мірою залежить від сформованості та впровадження інноваційної політики держави, яка має визначати пріоритетні для країни напрями та сфери діяльності, створювати нормативно-правові та регуляторні засади за для визначення умов здійснення інноваційної діяльності та стимулювати всіх учасників інноваційного процесу до активування зусиль в здійсненні інноваційної діяльності, зростання зацікавленості та вмотивованості у її результатах.

Література:

1. Борщ, Л. (2008). Інновації і інвестиції в реальному секторі економіки: перспективи розвитку. *Економіка ринкових відносин*. № 22. С. 44-52.
2. Вітковський, Ю. (2019). Методологічні та методичні прийоми і підходи до управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу суб'єктів агробізнесу. *Вісник ХНАУ*. № 4(2). С. 210–219.
3. Волошук, В. (2020). Інструментарій оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. № 12. С. 61–71.
4. Державна служба статистики України (2025). Економічна статистика. Наука, технології та інновації. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Качур, Р. (2015). Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.03. Львів. 22 с.
6. Краус, Н. (2019). Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. Київ: Аграр Медіа Груп. 492 с.
7. Музиченко, Т. (2014). Інвестиції та інвестиційна діяльність: понятійний апарат. *Сталий розвиток економіки*. № 3. С. 161–167.
8. Лаврова, Ю. (2012). Економіка підприємства та маркетинг. Харків : ХНАДУ. 133 с.
9. Озерчук, О. (2015). Сутність, роль та напрями державної фінансової політики регулювання

інвестиційної діяльності в Україні. *Наукові праці НДФІ*. №1. С. 16-25.

10. Пересада, А., Смірнова, О., Онікієнко, С., & Ляхова, О. (2001). Інвестування. К.: КНЕУ. 251 с.

11. Сумець, О. & Ігнатова, Є. (2010). Товарна інноваційна політика. Київ : Хай-Тек Прес. 368 с.

12. Ткачук, О. & Германюк, Н. (2020). Сучасне удосконалення інноваційної діяльності підприємств.

Економіка та організація управління № 4 (40) С. 90-99.

13. Федоренко, В. (2001). Інвестиційний менеджмент. К. : МАУП. 280 с.

14. Федоренко, В. (2004). Інвестознавство. К.: МАУП. 480 с.